

האדמו"ר מהאלמין
רבי שלום יהודה גרסא שליט"א
חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

אור השבת

חלק ד

שבת בו תשוב

אור הזוהר 382 ★ תשרי תשע"ד

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

להו' לתלמידים עד שיבואו לראותו שם. ישארו הם בגן עדן ולא יבואו לראות כבלע את הקדש. ואם אמנם אמרו בדרשות שהצדיקים רואים בפרענותם של רשעים בגיהנם ושומחים לראות נקם. אם כן גם כשיבוא הוא עמהם לגן עדן. מכל מקום יבואו יחדיו לראות שחת. ולא אמר לא תתן חסידך לראות בשחת. לכן אין זה אלא תפל בלי מלח. גם מה שכתב תוספות יום טוב דבענין דוקא רבים, שבוש הוא בעיני דודאי אפלו זכה אחד, (מבלי שיכול לזכות יותר) מכלל מזכה רבים יחשב. וכן להפוך כי הכל הולך אחר הכונה. שאם היה ביכולתו לזכות רבים. היה עושה. ולא עוד אלא אפלו אחד שזכה לעצמו בלבד. נחשב כמזכה את הרבים. לפי שכלן זוכין על ידו. וכמו שכתוב על הפסוק "ואנכי בעלתי ככם" וגו'. אחד מעיר מזכה את כל העיר. ואחד ממשפחה מזכה כל המשפחה. והינו נמי לדעתי כשעושה כל מה שביכולתו לזכות גם לאחרים ואף על פי שלא עלתה בידו. המחשבה מצטרפת למעשה. כמו שכתוב כל החושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלין עליו כאלו עשה. לפיכך נחשב לו כאלו כבר זכה את הרבים בפעל. ומועיל גם כן שיזכו רבים על ידו, כאמור. וזהו לדעתי כונת הקרי והפתיים שניהם לדבר אחד נתכוננו. ודוד על עצמו אמרן. רצה לומר אל תתן חסידך וגו'. שהרי עם היותי יחיד, לעולם אני חשוב כחסידך רבים, בין לפי המחשבה בין על פי המעשה. וזה נכון וישר. ומתניתין דנקטה הרבים. משום סיפא לאשמועינן דזכות הרבים תלוי בו. וחטא הרבים תלוי בו. ולעולם שאין החטא בא על ידו. או ההפך שאין מספיקין בידו לעשות תשובה. אפלו באחד שזכה או שהחטיא הדברים אמורים וזיל נמי בתר טעמא. וגם מחמת מחשבתו שגפרת מתוך המעשה, שאלו היה בידו לעשות כן לרבים. היה עושהו, כל זה ברור (לחם שמים).

אברהם אבינו עליו השלום נקרא "אברהם", מפני שמעט בהשלמת נפשו כדי שיוכל להרבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו.

זכוי הרבים שברה - והפוכה בלשונות חז"ל (פרק ה' מ"ח)

כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, מאי טעמא שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן שנאמר כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת. וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם שנאמר אדם עשק בדם נפשי עד בור ינוס אלי יתמכו בו. (יומא פ"ז).

ואשריהם תשרפון באש א"ר ששת ומה אילנות שאין אוכלים ולא שותים ואין מריחים אמרה תורה השחת שרף וכלה הואיל ובאה לאדם תקלה על ידם, המתעזה את חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה על אחת כמה וכמה. (סנהדרין נ"ד)

א"ר יעקב ברה דבת יעקב כל שחברו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחצתו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב גם ענוש לצדיק לא טוב אין לא טוב אלא רע וכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורף רע, צדיק אתה ה' שלא יגור במגורף רע. (שבת קמ"ט).

א"ר אבהו כל המעשה את חברו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשהו כו' (סנהדרין צ"ט).

משה זכה וזכה את הרבים. מפני מה זכה משה למאור פנים בעולם הזה מה שעתידי הקדוש ברוך הוא לתן לצדיקים בעולם הבא, מפני שעשה רצונו של הקדוש ברוך הוא ומתאנח על כבודו של הקדוש ברוך הוא ושל ישראל וכל ימיו היה מחמד ומתאנה ומצפה כדי שיהא שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. (תנבא"ר רפ"ד).

גם אם מזכה רק יחיד (באפן שעשה כל מה שביכולתו לזכות את הרבים) נחשב כאלו זכה את הרבים

כל המזכה את הרבים. עין תוספות יום טוב שכתב בפרושא דקרא לא תתן חסידך [לשון] רבים. הפתיב קדריש. אבל הקרי הוא חסידך לשון יחיד אטו משום שהוא בגיהנם. לא סגי

(ה) למדנו שהקדוש ברוך הוא מונע את החטא מלהכשילו. (ו) מחיב בנפש שנאבדה על ידו. (ז) שלא יפא אלא מניחים אותו ויפא בבור גיהנם. (ח) של אשרה דכתיב בהו תשרפון באש. (ט) אלמא תקלה וכו', שאף הם הנהירו על עבודה זרה. (י) וכיון דאינו טוב הרי הוא רע. (יא) אלמא אינו נכנס במחצתו.

האדם, ומסתפנת בחברת הגוף ימים רבים עד כי ילטש האדם את חמרו, ומי יודע אם לעת כזאת תגיע למלכות, אם תשוב לקדמותה? אם לא כי חבלים האלו יפלו לה בנעימים, וטוב לה לצמצם אורה ולמעט זיוה ימים רבים, למען תגיע אל תכלית השלמות להתדמות הצורה ליוצרה להיות מן המשפיעים לזולתה ולהאציל מאורה אל רוח השכל הסמוך לה אשר למעלה הזו לא תוכל להגיע בשמים ממעל כי אין לה שם בת זוג המקבלת השפעתה, ואיננה שם כי אם בבחינת מקבלת ומעליותא היא לה להיות בבחינת משפיע. – ויען כי לא נשלם חפץ הנפש כי אם בצורף כלי מעשה הגוף שיהיה תנועתם כתנועתה ויתפעלו כרצונה, מעלה הנכונה שיבר לו האדם להשפיע ולהיטיב לזולתה תמיד כמעשה הנפש.

חפץ הבריאה לא תשלם אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפש זולתו

ועל זה הזהירנו השם יתברך: ולמדתם את בניכם: ואת בנייהם ללמדון, וכדומה מצות התוכחה: הוכח תוכיח את עמיתך, כל אלו המצוות מורים לנו כי לא תשלם חפץ הבריאה אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפש זולתו.

וזהו חירו באבות: והעמידו תלמידים הרבה, גם אהרן נתפאר במדה זו: אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ויען כי הכהנים המה הנגשים להורות עם ה' כדכתיב: יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל, לכן בא עליהם הצווי והאזהרה לאחז במדת התחברות מרמז במקרא (ויקרא ז'). ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן וגו', הכונה על דרך שכתב הרמב"ם (סוף פרק ה' מהלכות יסודי התורה) וזה לשונו: ולא ירבה בארוחת עמי הארץ וישיבתם ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מכתר בתפלין ועושה בכל מעשיו לפני משורת הדין: והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם עד שימצא הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו, הרי זה קדש את ה', ועליו הפתוב אומר עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר עכ"ל.

חפץ הבריאה מחייב לקנות מדת הבדידות על ידי מדת ההתחברות בחברת בני אדם בסכר פנים יפות שפלים יאהבוהו ויקלסוהו ועל ידי זה יוכל לקח נפשות בחכמתו להיטיב דרכם להשיכם אל ה'

רצונו כי מדת הבדידות באמת תועלת גדול לזכוך הנפש ומדה זו היא עצמיית להחכם השלם, אך חפץ הבריאה תתחייב להתלבש מדה זו ולכסותה במדת ההתחברות בחברת בני אדם בסכר פנים יפות, שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו, כי על ידי זה יוכל לקח נפשות בחכמתו להיטיב דרכם ולהשיכם אל ה': וזהו אמרו ולבש הכהן מדו בד, הכונה כי מדתו מצד עצמו שהיא בד להיות בדוד, אותו המדה יתלבש באפן שמבחוץ לא יתרחק ולא ישתומם, אך יהיה דעתו מערב בין

יתברך היוצרי וישתבח הבורא, אשר בחר באמה נבחרה, אוהב מצוותיו ושומרי תורתו, יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגלתו, בני ישראל עם קרובו, זרע אברהם אוהבו, כדכתיב [ישעי' מ"א] ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי ולמה זה חבה יתרה נודעת לאברהם אבינו עליו השלום משאר אבות העולם שקרא אותו המקום בשם אוהבו.

אין זה רצון השם יתברך שהאדם ישלים רק את נפשו, ואת אנשי דורו ישאר אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעיסי ה'

ברור ענין זה נודע לנו ממאמר השם יתברך [בראשית יח]: כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו' [ידעתי פרוש רש"י לשון חבה]. הורה בזה כי נפלאות אהבת ה' לאברהם אבינו עליו השלום על שלמד דעת את העם וקרבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר ה' לו לעצמו, כי באמת גם לפניו היה היו יחיד סגלה אשר ידעו את ה' ודעת דרכיו יחפצו ובאהבתו ישגו תמיד. מי לנו גדול מחנוך אשר מעצם תשוקתו ודבקו בזה, נתפרדה החבילה חברת ארבע היסודות, חדל מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד מצבא מרום במרום העומדים את פני המלך לשורתו: [ואיננו כי לקח אותו אלקים] ולא מצינו באברהם אבינו עליו השלום שנודכך עפרוריותו כל כך – אך לא מצד פחיתות וחסרון נפשו לא הגיע אל המעלה הזו, לא, כי אם אברהם אבינו עליו השלום היה עושה כאשר עשה חנוך להתבודד עצמו מחברת בני אדם התעלה גם הוא להיות ממלאכי א-ל, ואשר לא עשה כן, הוא כי התבונן בחכמתו כי לא באלה חפץ ה' שישלים האדם את נפשו לבד, ואת אנשי דורו ישאר אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעיסי ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך ודור המבול.

המעלה הנכונה שיבר לו האדם הוא להשפיע ולהיטיב לזולתו תמיד למרות שעל ידי כן ממעט בהשלמת נפשו, רק להגיע לתכלית השלמות הוא להיות מן המשפיעים לזולתו

חנפיון הזה למד אותו כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו, למען הרבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו יחיד סגלה בכל דור ודור, ימצא אחד מני אלף קדש לה' ורב העולם מקלקל, הארץ תשם מרעת יושביה וחפץ הבריאה תשארה מעל. ודבר זה תתחייב צורת האדם נשמת ש-די אשר בקרבו, היא חלק אלקי ממעל וטרם ירדה מן השמים לשכן בבתי חמר נגלו אליה מצפוני ה' ועיניה משוטטות בכל, ובכואה אל גוף האדם נסתמו עיניה מעפרוריות חמרו, עיר פרא אדם יולד, ומה לה לצרה הזאת לעזב את בית אביה ותרד פלאים להסתפח ברגבי עפר מן

ולחפץ בכל בית ישראל, כי הרבה פעמים חייזר של אדם תלויים אם הוא מזכה את הרבים או לאו, ועל ידי שמזכה את הרבים יזכה לבנים צדיקים ואריכות ימים ושנים טובים בבריות גופא ונהורא מעליא עוד ינוב בשיבה דשן ורענו עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

(ג) וענין לקמן מה שהבאנו מהחפץ חיים זצ"ל באור הפתוב בזה.

(ב) נעתק מהקדמת שו"ע חת"ס יו"ד חלק ב' בקנטרס "פתוחי חותם" שכתב הגה"ק רבי שמעון סופר אבדק"ק קראקא בנו של רשכבה"ג בעל החת"ס זיעוכי"א.

החתם סופר זי"ע מבאר באריכות גדל מעלת המזכה את הרבים להחזיר הרבים בתשובה לילך בדרך של אברהם אבינו עליו השלום, ובדורנו זה כל אחד יכול בנקל לזכות ולזכות את הרבים להדפיס

האדמה לטובת זרעיהם וצאצאיהם ותלמידיהם, שיהנו מאורם וישלימו גם הם נפשם, ואין זה טלטולו טרדה להנפש, כי זכות היא לה להשפיע מאורה לזולתה.

הגם שעל ידי זה שאין פנאי להתבודד מחמת הטרדות התמידיות בלמוד התלמידים ולהיותו מערב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה ומעכבו להגיע למעלת הנבואה, השם יתברך משלם שכרו שלא יסתיר ממנו דבר.

אך אברהם אבינו עליו השלום באמת לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו של ישעיה ירמיהו ויחזקאל, כי לא היה לו פנאי להתבודד עצמו במחשבתו ולקשר נפשו במדרגת נבואה כזו לפי שהיה מטרד תמיד בלמוד התלמידים והיה דעתו מערב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה, ואלו היו תלמידים האלו במעלה הנכונה לא היה למודו אותם מניעת התבודדות המחשבה, אך הם בתחלת למודם היו במדרגה פחותה עד שהיה צריך להכניסם לאט לאט ובתחלת למודם הרגילם לעבד את ה' על מנת לקבל פרס, ועל שהתנוגע נפשו תמיד להתעסק עם קצרי דעת כאלו לא נשאר לו פנאי להתבודד מחשבותיו לנבואה כזו, אך ה' הטוב היודע מצפוני לב ונפש, ידע את אברהם, אמר הלא זה עבדי אברהם, אם גם כי לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו מכל מקום לא יתכן לכסות ממנו דבר, כי אין חסרון בשלמות נפשו וכל מעוט הכנתו אל הנבואה הוא רק על ידי שהוא מטרד עצמו לכבודי ולמעני משליך נפשו מנגד וגזול ממנה מעלת הנבואה אם כן לא יתכן שצדיק כזה יפסיד על ידי עבודתו באהבתו אותי, וזהו תאר הקרא, אמר השם יתברך, המכסה אני מאברהם, היתכן שאכסה מאברהם את אשר אני עושה, הלא ידעתי כי כל מעוט הכנתו לנבואה הוא למען אשר יצנה את ביתו ואת בניו אחריו ושמו דרך ה' והם עוד פחותי הערך העובדים על מנת לקבל פרס למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו, כל כך משפיל עצמו הולך ממקום גבוה אל מקום נמוך ללמד עם קצרי דעת כאלו וכל זה הוא עושה לכבוד שמי להרבות עבדי ומידעי - אי לזאת שכרו מאתי תצא שבכל מעוט הכנתו לנבואה אגלה לו כל צפוני ולא יסתיר ממנו דבר.

חסרון הזמן שנתהוה על ידי שעוסק בהשלמת נפש הזולת ומעכבו מהשלמת נפשו, השם יתברך גותן לו ספוק שבזמן מועט ישיג השגות רבות ונשגבות יותר מכדי יכלת שכלו

ודבר זה הוא מוסר השכל להשלם, אם אמר יאמר עבד העברי חשקה נפשי בך וחפץ אני להתקרב אלי ואין אעשה זאת למעט בלמודי משפלות שלמות נפשי כדי להשלים נפש חברי?

התשובה אליו דברי חז"ל: הרבה למדתי מרבתי ויותר מחברי ומתלמידי יותר מכלם - היפלא מה דבר למלאות לך

הבריות, להתחבר חבורות ולכנס הבדודים, וזהו שאמר ומכניס בד הכונה מדת כנוס הבדודים ילבש על בשרו מבחוח, שתהיה צהלתו בפניו לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, יאהב את הבריות ויקרבן לתורה, וזהו שאמר: והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח, הדשן תאר לפחותי הדעת ועבי החמר שהם בערך השלם כמו הדשן בערך העולה קדש לה', ועל ידי מדת התחברות עם הבריות אשר ילבש על בשרו מבחוח בנקל יוכל להעלות גם פחותי הערך אל מעלה הנכונה ושמו אצל המזבח מקום מקטיר מגש לה'.

מי שאוחז במדה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת על מלכותו ולהרבות לו עבדים.

והאוחז במדה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת על מלכותו, ולהרבות לו עבדים כיד המלך, ויען כי זכה אברהם אבינו עליו השלום למדה זו טרם צוה ה' עליה, רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות, בנה מזבחות וקרא בשם ה', העמיד תלמידים הרבה, את הנפש אשר עשה בחרן, לכן לו יאות להקרא אוהבו של המלך יתברך שמו, זרע אברהם אוהבי, וכגמול נפשו השיב לו ה' וחלף אהבתו אל ה' היה אהבת ה' אליו, וזהו שהודיענו יתברך שמו באמרו כי ידעתי [אהבתיו] למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה'.

גם לאלו שפכר השלימו נפשם מזכס ה' באריכות ימים לטובת זרעיהם וצאצאיהם ותלמידיהם כדי שיהנו מאורם וישלימו גם הם נפשם

עקר היות האדם בעולם הזה הוא רק הכנה להגיע לחיים הנצחיים בעולם הבא, וכמו שאמרו חז"ל: התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין. והכנה זו היא כשרון מעשה המצוות ושלמות הנפש. ואין שעור להשלמה ההיא בזמן כי אם הכל תלוי בהשתדלות האדם, והיה כאשר ירים השכל את ידו, וגבר הנפש על החמר, ונשבה כנעוריה בית אביה בקצר ימים, אך אם יניח השכל את ידו וגבר החמר לעשות חיל בימי נעוריו, תצמח מזה רעה להנפש, כי צריכה להיות טרודה בעולם השפל הזה ובהכליו ימים רבים כשבועים שנה ולפעמים יותר עד שיתקן האדם את אשר עזת, ויפה כתב הרמב"ם ז"ל: אשרי למי שחתמו ימיו מהרה בלי טרדת הנפש, ומעתה יפלא הלא עינינו רואות השורדים אשר ה' קורא, גם המה ינוכח בשיבה, ובלי ספק כי הם השלימו נפשם בימי נעורם, ולהיכן אריכות ימים של אלו?

אמר מעתה כי בודאי הם מצד עצמם כבר חתמו ימיהם ואריכות ימים שלהם אינו לטובת עצמם, כי כבר שלמו ימיהם מצד כשרון נפשם - רק השם יתברך מניחם עוד על

עוד שם בדרשות לשבת תשובה, דף כ"ג.

טו ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא דף כ"ח עמוד ב') שקיס אברהם אבינו עליו השלום כל התורה כלה ואפלו ערובי תבשילין, והיו כליותיו נובעות חכמה והשיג כל טבעי הנמצאים בעולם השפל ועלה בחקירתו וחקמתו לעולם הגלגלים, ועיו באריכות בספר הקדוש ערבי נחל על התורה פרשת אחרי.

יד ובדרשות חתם סופר (פרשת נביאים וילך דף שמ"ט) כתב, כי כל שכר העולם הבא אינו נחשב אצל אברהם אבינו עליו השלום וכיוצא, כי יפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ומה פיסו הקדוש ברוך הוא שצריך הרבה מאד, מי בקש שכר, אך כל תענוגו ושכרו האמתי על עבודתו את השם יתברך שיזכה ללמוד אחרים, ושיעמיד פרי בטנו תחתיו והוא יגדלוהו לתורה ועבודה ויעמד תחתיו ללמד וללמד. ועיו

בגלל שהקדוש ברוך הוא רצה שאברהם אבינו עליו השלום יתקן הנשמות כמו שכתוב והנפש אשר עשו בחרן לכן לא נתן הקדוש ברוך הוא פרי בטנו עד שתקן את כל הנשמות שהיה צריך לתקן ואע"פ לגוי גדול (בראשית י"ב ב'), "כאן אי אתה זוכה לבנים" (רש"י). ולמה לא זכו האבות לבנים בימי נעוריהם? מסביר ה"כתב סופר": משום שעליהם היה ללמד את האנושות דעת השם, ואלו היו להם בנים היו עוסקים בעקר בחנוך בניהם ומתמסרים להם ביותר ולא היתה להם אפשרות ללמד לאחרים, לכן כבש השם את מעינם עד עת זקנה כאשר כבר העמידו תלמידים הרבה ויכלו להתמסר אחר כך גם לחנוך בניהם...

פעמים רבות האבות נצולים וחיים רק בזכות התולדות שעתידין לצאת מהם

ב"תכלת מרדכי" מובא: לדעת חז"ל (בראשית רבה) "לא נצל נח אלא בגלל התולדות שהיו עתידים לצאת ממנו". וזהו שכתוב: "ונח מצא חן בעיני ה' - אלה תולדות נח", הינו: בזכות התולדות מצא חן בעיני ה'... והנה, הרמב"ן מביא בסוף פרשתנו (מדרש רבה צו) שכל העצים כשרים למערכה חוץ מהזית והגפן, לפי שמן הזית יוצא שמן ומהגפן יוצא יין - והרי זה מורה שאבות נצלים בזכות תולדותיהם. וזהו שרמזה לו היונה בהביאה לו "עלה זית", שלא יחשב שבזכות עצמו נצל, אלא שנצל בזכות יוצאי ירכו. ולכן כאשר יצא נח מהתבה נטע פרס, לפי שהפיר במעלתו הנמוכה, שלא נצל אלא בזכות תולדותיו, דגמת הגפן, וזה שכתוב (בראשית ט, כ) "ויחל נח" - ומפרש רש"י (שם): "שעשה עצמו חלין - כלומר: שנודע לו שהוא במדרגה של חלין ולא בזכות עצמו הצילו ה'..."

נח נקרא צדיק וזכה לשם ותאר צדיק רק מאז שהיה נוהג כאברהם אבינו עליו השלום להוכיח את בני דורו שישבו בתשובה

את האלקים התהלך נח, ויבאברהם הוא אומר: אשר התהלכתי לפניו, אלא נח היה צריך סעד לתמוכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו" (רש"י). והשאלה: הלא גם אצל נח נאמר להלן: "פי אותך ראיתי צדיק לפני", - פרס, (ע"פ מעשה) דרכו של אברהם היתה לילך בין הבריות ולפרסם ביניהן את שמו של הבורא: "אשר התהלכתי לפניו" - שהיה אברהם מתהלך ומכריז בגאון על אמונה באלקים, ותמיד היה גורר בעקבותיו התגלות האלקות ואמונה, ואלו על "נח" לא נאמר "לפני האלקים" כי אם "את האלקים התהלך נח". אבל כל זה היה רק עד שעשה נח את התבה, ואלו בשעה שעסק בעשיית התבה הרי במשך מאה ועשרים שנה היה מכריז בפני העולם השכם והערב, כי עתיד לירד מבול על העולם, והיה מזהיר את הבריות לשוב בתשובה (רש"י יד), ואז מפנין שכבר היה נוהג כאברהם אבינו, נאמר גם עליו: "פי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה".

שלמות נפשך מה שהחסרת לכבוד שמו - אתה עשה את אשר צוה לעשות ללמד דעת את העם, וה' יעשה את שלו עשה רצונו פרצונך והוא יעשה רצונך פרצונו למלאות נפשך מידיעת השלמות ויספיק לך זמן המועט להשיג השגות רבות ונשגבות עוד יותר מכדי יכלת שכלך.

מפני שאברהם אבינו עליו השלום זכה את הרבים, בחר ה' בורעו אחריו ושהאמה הישראלית תצא דוקא ממנו

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ד' וגו' (בראשית י"ח ט"ו).

באור הכתוב: כי באמת היו בזמן אברהם אבינו כמה עובדי ד', שהיה בית המדרש גדול של שם ועבר שהיו במדרגת נביאים, כמו שכתוב "ומלכי צדק מלך שלם", וגו' והוא כהן וגו', וידוע שזה קאי על שם. וכן מה שכתוב, ותלך לדרש את ד', הוא הכל על ידי שם כמו שפרש"י ז"ל, וכן עבר, אמרו עליו חז"ל, שנביא גדול היה שקרא שמו פלג, כמו שפרש רש"י ז"ל, והיו מתקבצים להם שם אנשים לעבד לה', ואף על פי כן לא יצאה מהם אמה או אפלו משפחה שתזכה לעבד לד', ולמה זה?

וגלית לנו התורה כאן טעמו של דבר, והוא, מפני שאלו כלם כל מגמתם היתה רק לעבד את ד' בעצמם, אבל אברהם אבינו עליו השלום שהיה אוהב נאמן לד' יותר מכלם, כמו שקראו הכתוב "אברהם אוהבי" התבונן בעצמו, מה יהיה סוף הדבר, הלא האדם לא יחיה לנצח ומכרח למות, ואם כן חס ושלום יבטל כבוד ד' מן העולם, ועל כן עמל בכל כחו לפרסם אלקותו בעולם לעיני הכל, כמו שכתוב ויקרא שם אברהם בשם ד', ונאמר, ואשביעך בד' אלקי השמים ואלקי הארץ, ופירש"י, הרגלתי שמו בפי כל בריה, ואומר ואת הנפש אשר עשו בחרן, ותרגם אונקלוס "דשעבידו לאורייתא", וצוה לכלם לילך בדרך ד', ואף למלכים הוכיח על אשר אינם מוחים בעבדיהם שנכשלים באסור גזל (כמו שכתוב, והוכיח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך, ולא כתיב אשר "גזלוה", להורות שאמר איני מערער על שעשוי לי רעה, אלא אני מקפיד על עצם אסור גזל שהפקר אצלם) שהוא נגד דרך ד', וכל שכן שהוכיח בזה לאחרים. ובשביל שהתחזק בכל כחו לזרז לכל הנבראים שיכירו אלקותו וילכו בדרך ד', על כן זכה ד' ונתן לו את יצחק, וכן אחר כך את יעקב וי"ב שבטים, כלם הלכו בדרך ד', לזרז אנשים לעבודת ד' כמו אברהם אבינו, עד שיצאה ממנו אמה שלמה עובדי ד'. וזהו שאמר הכתוב, כי ידעתי, והינו אהבתי כפירש"י, מפני מה אני אוהב אותו יותר מכלם, והלא ישנם כמה עובדי ד' בבית המדרש של שם ועבר? ומסים הכתוב: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ד'" מה שאין כן אחרים, הם לא היתה בהם מדה זו.

ואם אנו מזכירים תמיד את זכותם של האבות שתגן עלינו, צריכים אנו להתנהג גם כן בדרך הזה, לזרז אחד לחברו וכל שכן לבניו לעבודת ד'. וכזה יהי לנו זכות בזה ובכא (חפץ חיים על התורה).

יז) ועין בספר הקדוש מאור ושמש פרשת לך לך בדבור המתחיל וזאת, שאברהם אבינו עליו השלום הכניס בלבם את הרוממות ועל ידי זה הכניס גרים תחת כנפי השכינה וטהר אותם מכל גלוליהם להכניס לקבל כל ההשפעות וכו'.

טז) ועין בגמרא מסכת חלין דף צ"א, שקפל ה' כל ארץ ישראל והניחה תחתיו שתהא נוחה לכבש לבניו, ועין עוד בספר הקדוש ערבי נחל פרשת לך לך על הפסוק "ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך".